

**Nibud
Scholierenonderzoek
2006-2007**

*Een onderzoek naar
inkomsten, uitgaven,
baantjes en omgaan met
geld.*

Inhoud

1.1 Doelstelling	- 4 -
1.2 Methode van onderzoek.....	- 4 -
1.3 Achtergrondvariabelen	- 4 -
1.4 Leeswijzer.....	- 5 -
2 Inkomsten.....	- 7 -
2.1 Totale inkomsten.....	- 7 -
2.3 Geld van ouders	- 11 -
3 Bijbaantjes en vakantiewerk	- 14 -
3.1 Baantjes algemeen	- 14 -
3.2 Type baantjes	- 15 -
3.3 Uren per baantje	- 19 -
4 Uitgaven	- 21 -
4.1 Totale uitgaven	- 21 -
4.2 Bestedingen per uitgavenpost.....	- 22 -
5 Sparen en beleggen	- 26 -
5.1 Sparen.....	- 26 -
5.2 Spaarwijzen	- 26 -
5.3 Spaardoelen	- 28 -
5.4 Beleggen	- 28 -
6 Lenen en schulden	- 29 -
6.1 Lenen.....	- 30 -
6.2 Andere vormen van schulden.....	- 31 -
6.3 Geld tekort	- 32 -
7 Omgaan met geld.....	- 34 -
8 Conclusies.....	- 37 -
Doelstelling	- 37 -
Inkomsten.....	- 37 -
Baantjes.....	- 37 -
Uitgaven in balans	- 38 -
Meer uitgaven betaald door ouders.....	- 38 -
Sparen.....	- 38 -
Lenen	- 38 -
Omgaan met geld	- 39 -

Voorwoord

Dit rapport presenteert de resultaten van een onderzoek dat tussen maart en juni 2006 is gehouden onder scholieren uit het voortgezet onderwijs. Op deze plek willen we alle scholieren die deze vragenlijst hebben ingevuld, bedanken. Hiermee hebben zij ons goed geholpen bij dit onderzoek.

Bij het Nibud heeft een groot aantal mensen met plezier gewerkt aan dit onderzoek en aan de resultaten. Zo zijn ir. Fenneke Holthuis en Tamara Madern MSc verantwoordelijk voor de analyses die voor dit verslag nodig waren, heeft ir. Sanne Lamers geadviseerd bij het onderzoek en de rapportage, heeft drs. Marijke van Ewijk de tekst geredigeerd en is ir. Fenneke Holthuis verantwoordelijk voor de onderzoeksopzet en -uitvoering.

Dit rapport is de tiende in de reeks van Nationaal Scholierenonderzoeken die het Nibud heeft uitgevoerd.

1 Inleiding

In dit rapport staat het bestedingsgedrag van scholieren centraal. Al sinds 1984 doet het Nibud onderzoek onder scholieren. Het Nibud vindt het belangrijk dat jongeren al vroeg leren goed met geld om te gaan. Een voorwaarde daarvoor is de beschikbaarheid van betrouwbare informatie over het financiële gedrag van jongeren.

In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de doelstelling en de achtergrond van dit onderzoek.

1.1 Doelstelling

Tussen maart en juni 2006 hebben ruim 7.500 scholieren van verschillende schooltypen deelgenomen aan het Nibud Nationaal Scholierenonderzoek 2006-2007.

Deze rapportage brengt het financiële gedrag in kaart van scholieren die het voortgezet onderwijs volgen. Het betreft vmbo-, havo- en vwo-scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar en ouder. De inkomsten en uitgaven van de scholieren komen uitgebreid aan bod, evenals hun leen- en spaargedrag. De resultaten worden weergegeven naar geslacht, leeftijd en schooltype van de scholieren.

Het Nibud voert sinds 1984 frequent het Scholierenonderzoek uit; tot 2004 in samenwerking met diverse organisaties en financiers zoals het Sociaal Cultureel Planbureau en de Interdepartementale Commissie Jeugdonderzoek. Er werd toen ook gevraagd naar tijdsbesteding, welbevinden, gezondheid en veiligheid van de scholieren. Sinds 2004 voert het Nibud het Scholierenonderzoek zelfstandig uit. Dit jaar is in het onderzoek een aantal vragen van de Universiteit van Amsterdam opgenomen. De Universiteit van Amsterdam wilde graag inzicht krijgen in de studiekeuzes van scholieren. De uitkomsten van deze vragen staan niet in dit rapport. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de methode van onderzoek. De gegevens zijn in 2006 op dezelfde wijze verzameld als in 2004.

1.2 Methode van onderzoek

Het Scholierenonderzoek is uitgevoerd door middel van een digitale vragenlijst. Een oproep voor de enquête is geplaatst op diverse internetsites die door jongeren worden bezocht, waaronder MSN en de jongerensite van het Nibud, www.nibudjong.nl.

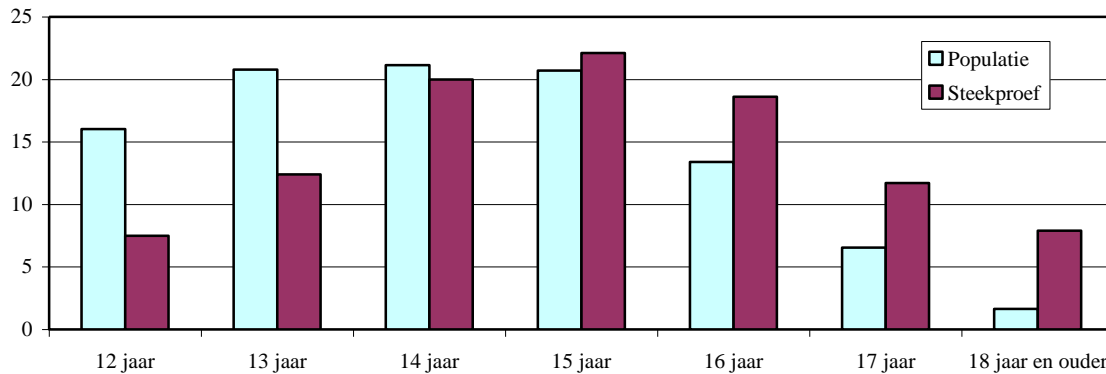
De scholieren hebben meer dan vijftig vragen ingevuld over inkomsten, uitgaven en omgaan met geld. Deze vragen zijn grotendeels gelijk aan de vragen die in eerdere onderzoeken zijn gesteld.

De meeste vragen konden worden beantwoord door het gewenste antwoord aan te klikken. Bij een aantal vragen konden leerlingen een getal invullen. Door de constructie van de vragenlijst is het mogelijk geweest zeer gedetailleerde informatie op een doeltreffende manier te achterhalen. De vragenlijst heeft enkele maanden op de site gestaan. De resultaten in dit rapport worden besproken aan de hand van de zogeheten verklarende variabelen: leeftijd, geslacht en schooltype.

1.3 Achtergrondvariabelen

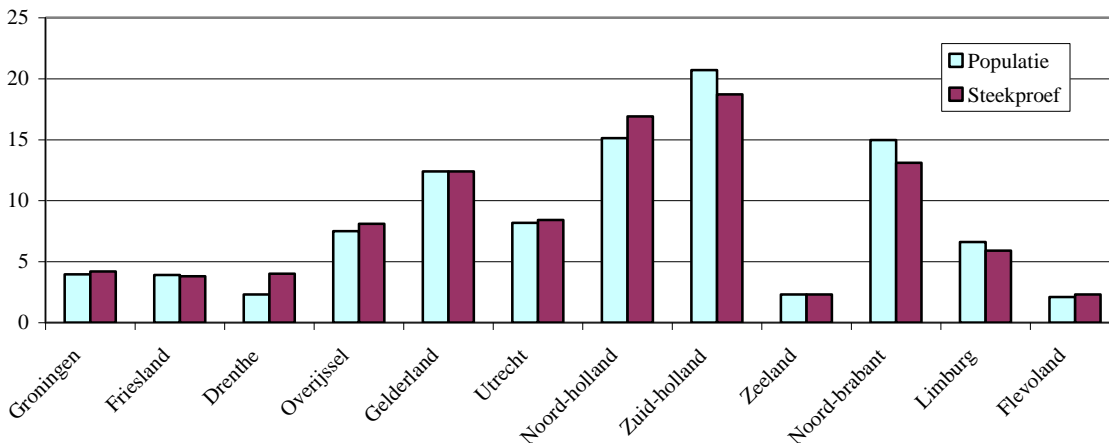
Zoals hierboven is vermeld, worden de resultaten in dit rapport besproken aan de hand van een aantal variabelen. Na schoning van de dataset bleven er 6436 respondenten over voor de analyses. Voor dit verslag is gebruikgemaakt van de antwoorden van 2043 jongens en 4393 meisjes.

Grafiek 1.1 Percentage scholieren naar leeftijd



Grafiek 1.1 laat een verdeling te zien naar leeftijd van de dataset (steekproef) en van de populatie. Scholieren van 12 en 13 jaar zijn ondervertegenwoordigd in de dataset; scholieren van 16, 17 en 18 jaar en ouder zijn juist oververtegenwoordigd. In dit onderzoek is de leeftijdscategorie 18 jaar en ouder meegenomen. In het Scholierenonderzoek 2004-2005 waren de scholieren die ouder waren dan 18 jaar niet meegenomen.

Grafiek 1.2 Percentage scholieren naar provincie



In grafiek 1.2 staat de verdeling van scholieren naar provincie. De verdeling van de scholieren naar provincie komt goed overeen met de werkelijke verdeling. De dataset is uiteindelijk via herweging representatief gemaakt. Daarbij is gebruikgemaakt van de meest recente onderwijsstatistieken. Er is gewogen op geslacht, leeftijd en provincie.

1.4 Leeswijzer

In de volgende hoofdstukken zijn de resultaten van het onderzoek per onderwerp beschreven. Het rapport is als volgt opgebouwd.

- Hoofdstuk 2 gaat over de inkomsten van de scholieren in het voortgezet onderwijs. Aan de orde komen onder meer zakgeld, kledinggeld en inkomsten uit baantjes.
- Hoofdstuk 3 behandelt de bijbaantjes en vakantiewerk. Het hoofdstuk gaat over het soort werk dat scholieren doen en het aantal uur dat zij werken.
- Hoofdstuk 4 gaat over de uitgaven van scholieren: waar besteden zij hun geld aan en om welke bedragen gaat het?
- Hoofdstuk 5 gaat over het spaar- en beleggedrag van scholieren.
- Hoofdstuk 6 behandelt de onderwerpen lenen en schulden. In dit hoofdstuk komen verschillende soorten financiële achterstanden aan de orde.

- Hoofdstuk 7 gaat over omgaan met geld. Hoe vinden scholieren zelf dat ze met geld omgaan en wat vinden ze lastig aan hun eigen geldzaken?

2 Inkomsten

Dit hoofdstuk gaat over de inkomsten van scholieren in het voortgezet onderwijs. Tijdens deze fase worden de scholieren steeds zelfstandiger, ook op het gebied van geld. Hoe ouder scholieren worden, hoe meer ze zelf beslissen over hun geld. De meeste scholieren krijgen geld van hun ouders en velen hebben daarnaast inkomsten uit betaalde klusjes thuis, vakantiewerk en allerlei andere vormen van arbeid.

2.1 Totale inkomsten

Het inkomen van een scholier bedraagt gemiddeld € 109 per maand. In het Nibud Scholierenonderzoek 2004-2005 was dit gemiddeld € 115 per maand. Wel moet hier bij vermeld worden dat dit jaar ook resultaten van de scholieren ouder dan 18 jaar zijn meegenomen. Dat was in het vorige Scholierenonderzoek niet het geval. Hierdoor is het lastig om een vergelijking te maken.

Wel kan het inkomen van de scholieren van 12 tot en met 17 jaar vergeleken worden. Gemiddeld heeft deze groep in 2006-2007 een inkomen van € 103 per maand. In het vorige onderzoek lag het gemiddelde op € 109 per maand. Dit betekent een daling van 6 procent.

Verschillen naar leeftijd en geslacht

Tabel 2.1 laat zien wat scholieren gemiddeld te besteden hebben. Dit bedrag is een gemiddelde voor alle jongeren, dus ook voor degenen die geen inkomsten hebben.

Tabel 2.1 Gemiddeld inkomen per maand, naar leeftijd (inclusief 0)

Leeftijd	Jongens	Meisjes	Totaal
	€	€	€
12 jaar	36	42	39
13 jaar	61	61	61
14 jaar	107	83	95
15 jaar	132	106	119
16 jaar	187	170	178
17 jaar	241	211	223
18 jaar en ouder	582	438	517
Totaal	117	103	109

Met de leeftijd neemt ook het gemiddelde inkomen toe. Meisjes hebben per maand gemiddeld minder te besteden dan jongens. Het Nibud Scholierenonderzoek 2004-2005 liet hetzelfde beeld zien. Jongens hebben nu gemiddeld € 117 per maand te besteden; meisjes € 103 per maand.

Verschillen naar schooltype

In tabel 2.2 staat het gemiddelde inkomen per maand naar schooltype.

Tabel 2.2 Gemiddeld inkomen per maand, naar schooltype en geslacht (inclusief 0)

	Jongens	Meisjes	Totaal
	€	€	€
Onderbouw 1,2	67	61	64
havo/vwo 3	102	87	93
Bovenbouw vmbo	204	144	176
Bovenbouw havo	214	186	198
Bovenbouw vwo	187	164	174
Totaal	117	103	109

Scholieren in de bovenbouw van de havo hebben gemiddeld het meest te besteden, namelijk zo'n € 198 per maand. Vmbo-ers in de bovenbouw hebben net iets meer inkomen dan vwo-ers in de bovenbouw. Dat is opmerkelijk, omdat vwo-ers in de bovenbouw gemiddeld ouder zijn dan vmbo-ers in de bovenbouw. Voor alle schooltypen geldt dat jongens gemiddeld meer te besteden hebben dan meisjes.

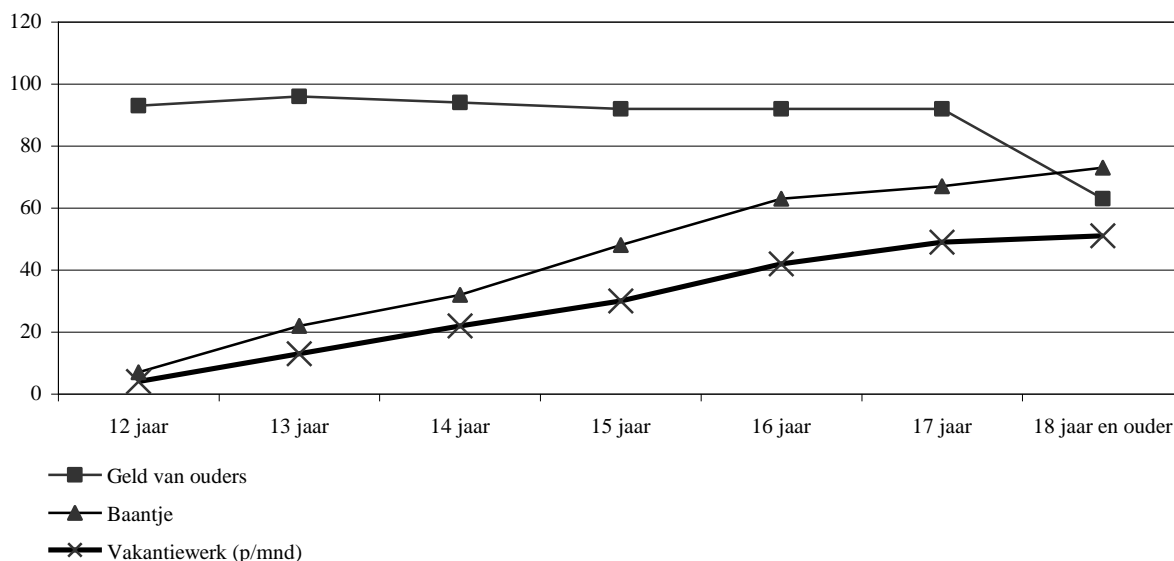
Verschillen naar leeftijd

Tabel 2.3 laat per leeftijd zien welke bedragen scholieren uit de verschillende inkomstenbronnen ontvangen. De gemiddelde bedragen gelden alleen voor scholieren die daadwerkelijk inkomsten hebben uit de betreffende bron (exclusief 0). Grafiek 2.1 laat per leeftijd zien welk percentage scholieren inkomsten uit de betreffende bron heeft.

Tabel 2.3 Gemiddelde inkomsten per maand, naar leeftijd (exclusief 0)

	12 jaar	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar	17 jaar	18 jaar en ouder
	€	€	€	€	€	€	€
Geld van ouders	47	46	62	62	68	79	123
Baantje	56	95	90	118	164	202	327
Vakantiewerk (p/mnd)	12	21	23	34	44	53	90
Tegemoetkoming Studiekosten	0	0	0	0	0	0	141
Totaal	42	63	99	123	182	225	542

Grafiek 2.1 Percentage scholieren met inkomsten uit verschillende bronnen (%)



Het inkomen van scholieren neemt toe met hun leeftijd. Ze krijgen meer geld van hun ouders en hebben meer inkomsten uit baantjes en vakantiewerk. Het percentage leerlingen dat geld krijgt van de ouders ligt bij jongere scholieren hoger dan bij oudere scholieren. Bijna alle 12-jarigen (93 procent) krijgen geld van hun ouders. Bij scholieren van 18 jaar en ouder ligt dat percentage op 63 procent. In vergelijking met de jongere scholieren hebben oudere scholieren vaker inkomsten uit een baantje en uit vakantiewerk.

Verschillen naar geslacht

Tabel 2.4 geeft weer hoe de inkomsten zijn verdeeld over de verschillende inkomstenbronnen. Hier is het gemiddelde maandbedrag te zien naar jongens en meisjes, voor scholieren die ook daadwerkelijk inkomsten uit deze bron ontvangen.

Tabel 2.4 Gemiddelde inkomsten per maand, naar geslacht (exclusief 0)

	euro's (€)			percentages (%)		
	Jongens	Meisjes	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
Geld van ouders	51	53	52	92	94	93
Baantje	149	123	136	38	34	36
Vakantiewerk*	43	33	38	26	22	24
Tegem. Studiekosten	**	**	141	1	1	1
Totaal	122	106	114	96	96	96

* inkomsten uit vakantiewerk zijn omgerekend naar een maandelijks gemiddelde

** te weinig waarnemingen

Gemiddeld iets meer meisjes dan jongens krijgen geld van hun ouders, namelijk 94 procent van de meisjes tegen 92 procent van de jongens. Ook krijgen meisjes gemiddeld meer geld van hun ouders dan jongens, namelijk € 53 tegen € 51. In vergelijking met meisjes hebben jongens echter meer inkomsten uit baantjes en vakantiewerk en hebben relatief meer jongens een baantje en vakantiewerk.

Verschillen naar schooltype

In tabel 2.5 staan de diverse inkomstenbronnen uitgesplitst naar schooltype. De bedragen zijn gemiddelden van de scholieren die daadwerkelijk inkomsten hebben uit de betreffende bron.

Tabel 2.5 Gemiddelde inkomsten per maand, naar schooltype (exclusief 0)

	Onderbouw 1 en 2	HAVO VWO 3	VMBO Bovenbouw	HAVO Bovenbouw	VWO Bovenbouw
	€	€	€	€	€
Geld van ouders	53	53	76	63	67
Baantje	106	97	189	183	158
Vakantiewerk (p/mnd)	21	29	49	54	39
Tegem. Schoolkosten	*	*	*	*	*
Totaal	67	96	185	200	177

* te weinig waarnemingen

Tabel 2.6 Percentage scholieren met inkomsten, naar schooltype

	Onderbouw 1 en 2	havo en vwo 3	bovenbouw vmbo	havo 4 en 5	vwo 4, 5 en 6
	%	%	%	%	%
Geld van ouders	94	94	87	92	94
Baantje	19	39	56	67	59
Vakantiewerk	12	25	33	44	43
Tegem. Schoolkosten nog nakijken	0	0	< 1	4	5
Totaal	95	97	96	99	99

Bijna alle scholieren in het voortgezet onderwijs krijgen geld van hun ouders. Er is een verschil naar schooltype. Scholieren in de bovenbouw van het vmbo krijgen minder vaak geld van hun ouders dan de andere scholieren.

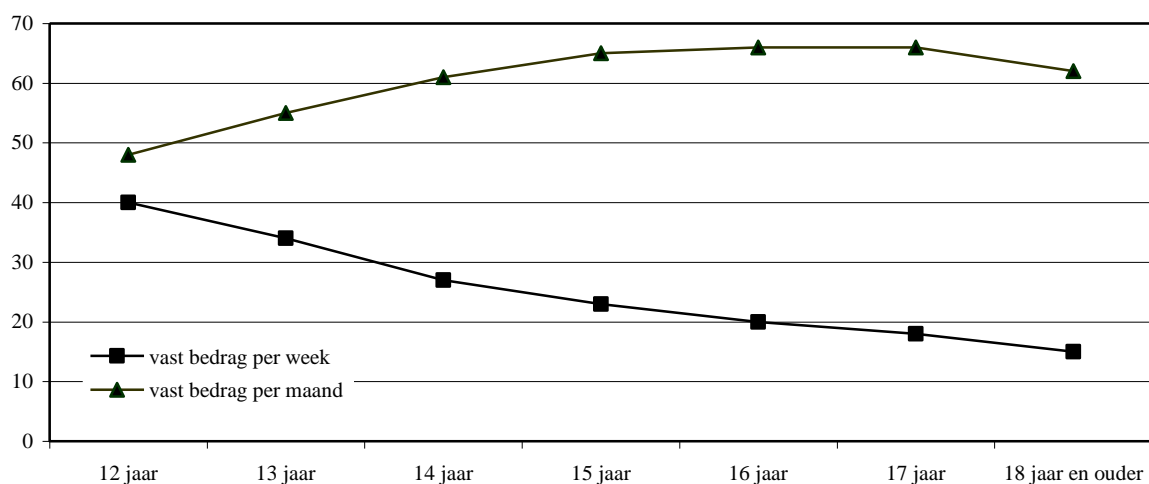
Scholieren in de bovenbouw van de havo hebben van alle scholieren het vaakst een bijbaantje, vaker zelfs dan scholieren in vwo 4, 5 of 6. Dit verschil is niet zichtbaar bij vakantiebaantjes. Scholieren in de bovenbouw van de havo hebben ongeveer even vaak een vakantiebaantje als scholieren in vwo 4, 5, of 6.

2.3 Geld van ouders

Van alle scholieren krijgt 93 procent geld van hun ouders. Aan de scholieren is gevraagd op welke manier ze dat geld krijgen. Daarop zijn de volgende antwoorden gegeven:

- 59 procent krijgt een vast bedrag per maand
- 28 procent krijgt een vast bedrag per week
- 6 procent krijgt geld op onregelmatige tijden
- 5 procent krijgt geld wanneer de scholier er om vraagt
- 2 procent krijgt geld wanneer de scholier het zelf nodig vindt

Grafiek 2.2 Hoe krijg ik geld van mijn ouders, naar leeftijd (%)



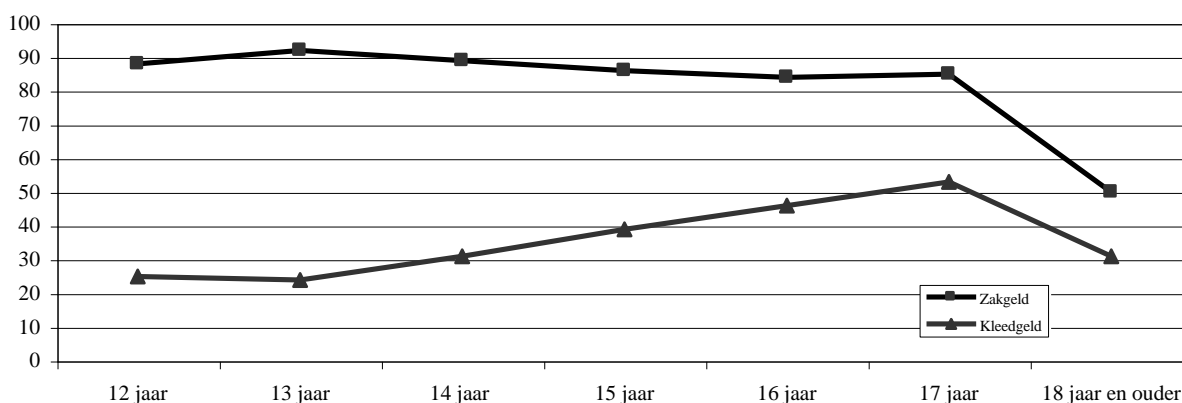
In grafiek 2.2 staan de percentages naar leeftijd. Scholieren krijgen geld vaker per maand dan per week. Scholieren van 12 jaar krijgen geld bijna net zo vaak per week als per maand. Naarmate scholieren ouder worden krijgen ze geld vaker per maand van hun ouders.

In de vragenlijst is het geld van ouders opgesplitst naar zakgeld en naar geld met specifieke bestedingsdoelen, kleedgeld en reisgeld en overig. Tabel 2.7 laat per leeftijd zien hoeveel zakgeld en kleedgeld scholieren gemiddeld krijgen. Deze bedragen zijn exclusief de scholieren die geen zak- en/of kleedgeld krijgen. Ook staat in de tabel het bedrag dat scholieren in totaal krijgen als ze geld van hun ouders krijgen. Het totaalbedrag is inclusief zakgeld, kleedgeld, reisgeld en overig.

Tabel 2.7 Geld van ouders naar leeftijd per maand (exclusief 0)

	12 jaar	13 jaar	14 jaar	15 jaar	16 jaar	17 jaar	18 jaar en ouder
	€	€	€	€	€	€	€
Zakgeld	18	18	25	25	27	29	52
Kleedgeld	54	54	59	59	60	60	76
Totaal geld ouders	47	46	62	62	68	79	123

Grafiek 2.3 Percentage scholieren dat zakgeld en/of kleedgeld krijgt



Het gemiddelde zakgeldbedrag neemt toe met de leeftijd. Het aandeel scholieren dat zakgeld krijgt, neemt na het dertiende jaar af. Bijna alle 13-jarigen (92 procent) krijgen zakgeld, tegen 50 procent van de scholieren van 18 jaar en ouder.

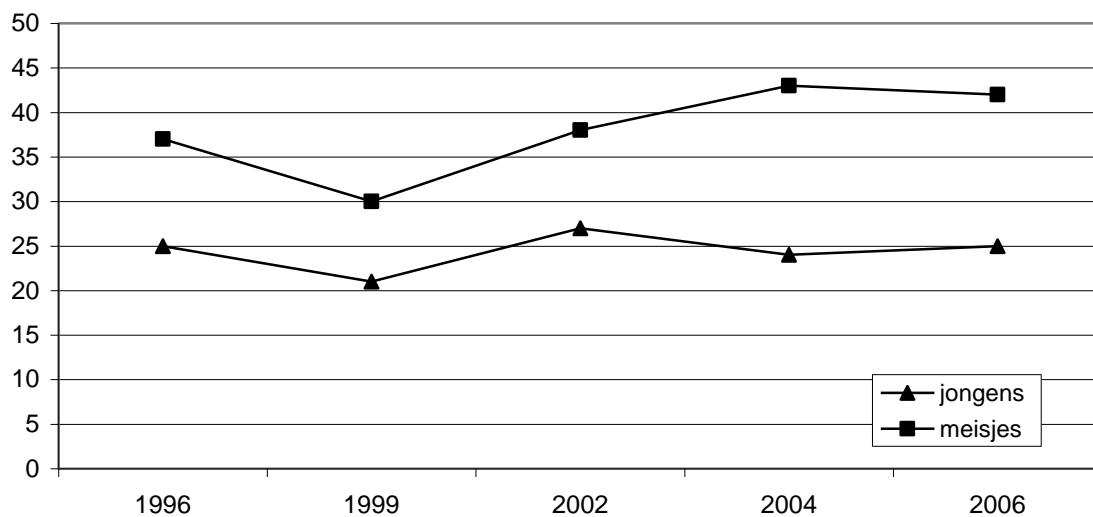
Het gemiddelde kleedgeldbedrag neemt ook toe met de leeftijd. Het kleedgeldbedrag dat de scholieren krijgen, is niet toegenomen ten opzichte van het vorige Scholierenonderzoek; het blijft gemiddeld € 57 per maand.

Tabel 2.8 Geld van ouders naar geslacht per maand (exclusief 0)

	Jongens	Meisjes	Totaal	Jongens	Meisjes	Totaal
	€	€	€	%	%	%
Zakgeld	25	21	23	86	88	87
Kleedgeld	60	57	57	25	42	34

Jongens krijgen iets meer kleedgeld dan meisjes. Maar meer meisjes dan jongens krijgen kleedgeld namelijk, 42 procent tegen 25 procent.

Grafiek 2.4 Percentage scholieren met kleedgeld, naar geslacht



De grafiek laat zien dat door de jaren heen meer meisjes dan jongens kleedgeld ontvangen. Het percentage jongens dat kleedgeld heeft, ligt van 1996 tot 2004 tussen de 21 en 27 procent. Bij meisjes liggen de percentages tussen de 30 en 43 procent.

3 Bijbaantjes en vakantiewerk

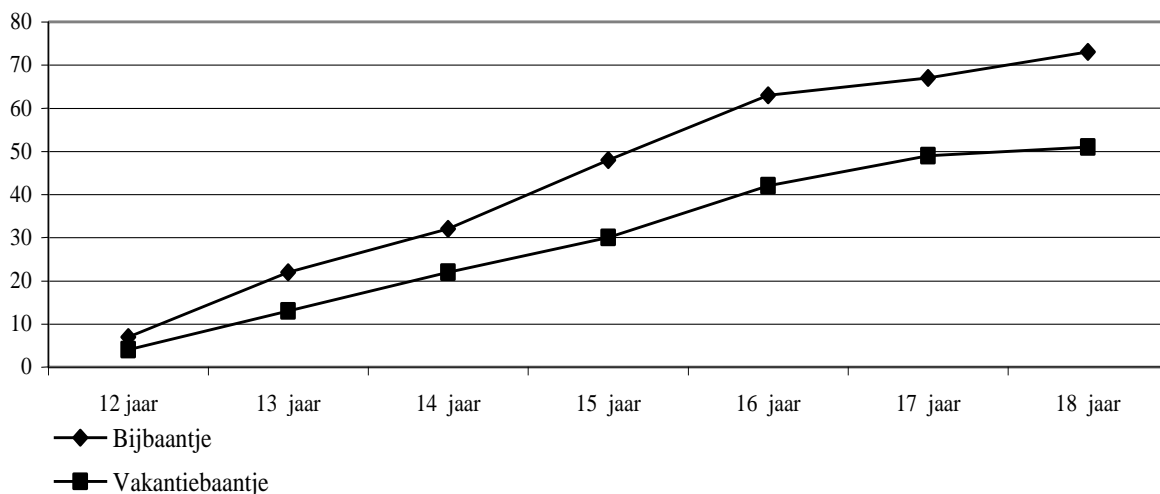
Veel scholieren hebben een baantje of werken tijdens de vakantie. In het Scholierenonderzoek is gevraagd naar bijbaantjes tijdens schoolweken en naar baantjes tijdens de vakantie. Meer dan eenderde van alle scholieren (36 procent) heeft een baantje tijdens schoolweken. Minder scholieren, te weten een kwart heeft een vakantiebaantje.

Scholieren doen allerlei soorten werk, variërend van betaalde klusjes zoals babysitten en autowassen, tot werk officieel in loondienst, bijvoorbeeld in de supermarkt of in de horeca. De eerste groep omvat de baantjes in het informele circuit. De tweede groep omvat de formele baantjes, meestal op basis van een contract.

3.1 Baantjes algemeen

De volgende grafieken en tabellen laten de verschillen zien naar leeftijd, geslacht en schooltype. Het gaat hierbij om alle scholieren, dus ook de scholieren die geen baantje hebben.

Grafiek 3.1 Percentage scholieren met een baantje, naar leeftijd



De eerste vier jaar neemt het percentage scholieren dat een baantje heeft tijdens de schoolweken met behoorlijke stappen toe. Bijna 7 procent van de 12-jarigen heeft een baantje tijdens de schoolweken. Daarnaast heeft 4 procent een vakantiebaantje. Bij de 18-jarigen en ouder liggen de percentages veel hoger. Bijna driekwart (71 procent) heeft een bijbaantje en de helft (51 procent) een vakantiebaantje.

Tabel 3.1 Percentage scholieren met baantje, naar geslacht

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Bijbaantje	38	34	36
Vakantiewerk	26	24	25

Zoals al in hoofdstuk 2 te zien was, hebben meisjes minder vaak een bijbaantje of een vakantiebaantje dan jongens.

Tabel 3.2 Percentage scholieren met baantje, naar schooltype

	Onderbouw 1 en 2	havo en vwo 3	Bovenbouw vmbo	havo 4 en 5	vwo 4, 5 en 6
	%	%	%	%	%
Bijbaantje	19	39	56	67	59
Vakantiewerk	12	25	33	44	42

Scholieren in de bovenbouw van de havo hebben het vaakst een bijbaantje. Zij hebben vaker een bijbaantje dan scholieren in vwo 4, 5 of 6. Scholieren in de bovenbouw van het vmbo hebben ongeveer even vaak een bijbaantje als de bovenbouwers op het vwo. Dit is opvallend, omdat de bovenbouwers op het vmbo gemiddeld jonger zijn. Vakantiebaantjes zijn bij alle schooltypen minder populair dan de baantjes tijdens de schoolweken.

3.2 Type baantjes

In de vragenlijst konden de scholieren aangeven welk baantje of welke baantjes ze hebben. Tabel 3.3 laat zien welke baantjes de scholieren in het voortgezet onderwijs hebben. Er is een onderscheid gemaakt naar geslacht.

Tabel 3.3 Percentage baantjes tijdens normale schoolweken, naar geslacht

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Winkel of supermarkt	9	8	9
Krantenwijk/folders verspreiden	15	9	12
Babysitten/oppassen	3	12	7
Horeca	4	5	5
Bij boer of tuinder	4	2	3
Schoonmaken	1	2	2
In bedrijf ouders	2	1	2
Auto's wassen	<1	1	2
Huishoudelijk werk/boodschappen doen	1	2	1
Bijzondere klusjes, karweitjes thuis	2	2	2
Productiebedrijf/fabriek	1	<1	<1
Transportbedrijf	<1	<1	<1
Bouw	<1	<1	<1
Ziekenhuis, bejaardentehuis	<1	<1	<1
Kantoor	<1	<1	<1
Ander baantje	5	4	4

De meest voorkomende baantjes die scholieren tijdens normale schoolweken hebben, zijn:

- kranten of folders rondbrengen
- werken in een winkel
- babysitten

Meisjes en jongens hebben verschillende soorten baantjes. Bij meisjes is babysitten de meest voorkomende baan; bij jongens is dat de krantenwijk.

Tabel 3.4 bevat de populariteit van de vakantiebaantjes naar geslacht. Het gaat om het vakantiewerk dat is gedaan in zomer van 2005 of eventueel in de voorjaarsvakantie van 2006. De mogelijkheid om de vragenlijst in te vullen liep namelijk tot en met juni 2006.

Tabel 3.4 Percentage baantjes tijdens vakantieweken, naar geslacht

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Winkel of supermarkt	3	3	3
Krantenwijk/folders verspreiden	5	3	4
Babysitten/oppassen	1	3	2
Horeca	2	3	2
Bij boer of tuinder	7	5	6
Schoonmaken	1	1	1
In bedrijf ouders	2	2	2
Auto's wassen	1	<1	<1
Huishoudelijk werk/boodschappen doen	<1	<1	<1
Bijzondere klusjes, karweitjes thuis	<1	<1	<1
Productiebedrijf/fabriek	2	<1	1
Transportbedrijf	<1	<1	<1
Bouw	<1	<1	<1
Ziekenhuis, bejaardentehuis	<1	<1	1
Kantoor	<1	<1	<1
Callcenter	<1	<1	<1
Ander baantje	3	2	3

Bij het vakantiewerk scoort werken bij een boer of tuinder verreweg het hoogst. Als tweede wordt de krantenwijk genoemd, gevolgd door werken in de winkel/supermarkt.

Verschillen naar leeftijd

In tabel 3.5 en 3.6 wordt onderscheid gemaakt naar leeftijdscategorieën. In tabel 3.5 gaat om het werk tijdens de schoolweken; in tabel 3.6 om het vakantiewerk.

Tabel 3.5 Percentage baantjes tijdens schoolweken, naar leeftijdscategorie

	12 t/m 14 jaar	15 t/m 16 jaar	17 t/m 18 jaar
	%	%	%
Winkel of supermarkt	1	17	26
Krantenwijk/folders verspreiden	11	15	8
Babysitten/oppassen	5	10	11
Horeca	1	8	17
Bij boer of tuinder	2	4	3
Schoonmaken	<1	3	5
In bedrijf ouders	1	2	2
Auto's wassen	<1	1	2
Huishoudelijk werk/boodschappen doen	<1	2	2
Bijzondere klusjes, karweitjes thuis	2	2	2
Productiebedrijf/fabriek	<1	1	2
Transportbedrijf	<1	<1	<1
Bouw	<1	<1	<1
Ziekenhuis, bejaardentehuis	<1	<1	<1
Kantoor	<1	<1	2
Callcenter	<1	<1	<1
Ander baantje	3	6	9

Naarmate de leeftijd toeneemt, hebben scholieren vaker werk dat we als formeel kunnen beschouwen (bijvoorbeeld winkels, horeca). In de jongste leeftijdsgroep vinden we vooral 'klusjes'-achtige baantjes, zoals kranten/folders bezorgen en oppassen.

De top 3 van baantjes naar leeftijdscategorie is:

	12 t/m 14 jaar	15 t/m 16 jaar	17 t/m 18 jaar
1.	Kranten bezorgen	Werken in een winkel	Werken in een winkel
2.	Babysitten	Kranten bezorgen	Horeca
3.	Klusjes	Babysitten	Babysitten

Bij scholieren in de leeftijdscategorie 12 tot en met 14 jaar is kranten bezorgen het meest populaire baantje tijdens de schoolweken. Bij de andere leeftijdscategorieën is werken in een winkel het favoriete baantje. Babysitten komt in elke top 3 voor.

Tabel 3.6 Percentage baantjes tijdens vakantieweken, naar leeftijdscategorie

	12 t/m 14 jaar	15 t/m 16 jaar	17 t/m 18 jaar
	%	%	%
Winkel of supermarkt	1	5	12
Krantenwijk/folders verspreiden	4	5	3
Babysitten/oppassen	2	2	2
Horeca	1	4	8
Bij boer of tuinder	4	9	6
Schoonmaken	<1	1	3
In bedrijf ouders	2	3	1
Auto's wassen	<1	<1	<1
Huishoudelijk werk/boodschappen doen	<1	<1	<1
Bijzondere klusjes, karweitjes thuis	<1	<1	1
Productiebedrijf/fabriek	<1	2	5
Transportbedrijf	<1	<1	<1
Bouw	<1	<1	<1
Ziekenhuis, bejaardentehuis	<1	<1	3
Kantoor	<1	1	2
Callcenter	<1	<1	<1
Ander baantje	1	4	6

Werken in een winkel is bij de oudste leeftijdscategorie het meest populair. Bij de 15- en 16-jarigen is werken bij de boer het meest voorkomende baantje. Kranten rondbrengen en werken bij de boer wordt het meest gedaan onder de jongste leeftijdscategorie.

De top 3 van vakantiebaantjes naar leeftijdscategorie is:

	12 t/m 14 jaar	15 t/m 16 jaar	17 t/m 18 jaar
1.	Boer/tuinder	Boer/tuinder	Werken in een winkel
2.	Kranten bezorgen	Werken in een winkel	Horeca
3.	Babysitten	Kranten bezorgen	Boer/tuinder

De agrarische sector is bij scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 16 jaar het meest populaire baantje in de vakanties. Bij de scholieren van 17 jaar en ouder is dat werken in een winkel.

Trends

In tabel 3.7 staan de percentages van de scholieren met een bijbaantje vanaf 1994. Ten opzichte van het vorige onderzoek zijn de verschillen groot. Het zijn vooral de jonge scholieren die minder bijbaantjes hebben.

Tabel 3.7 Scholieren met bijbaantje door de jaren heen

	1994	1996	1999	2001-2002	2004	2006
	%	%	%	%	%	%
12 jaar	18	13	22	16	17	7
13 jaar	23	23	32	29	29	22
14 jaar	33	33	46	34	38	32
15 jaar	46	42	57	52	52	48
16 jaar	52	57	66	64	66	63
17 jaar	54	55	68	72	73	67
18 jaar en ouder	58	58	76	79	73	73

3.3 Uren per baantje

In de vragenlijst werd naast het type baantje ook gevraagd naar het aantal uren dat de scholier aan het baantje besteedt. Met deze gegevens is berekend hoeveel uren een scholier totaal per week werkt tijdens schoolweken en vakantieweken. Dit is alleen berekend voor de scholieren die een baantje hebben.

Tabel 3.8 Aantal uren voor baantjes tijdens schoolweken per week (exclusief 0)

12 jaar	4,4 uur
13 jaar	6,5 uur
14 jaar	5,8 uur
15 jaar	8,1 uur
16 jaar	10,1 uur
17 jaar	10,9 uur
18 jaar en ouder	14,5 uur
Jongens	8,6 uur
Meisjes	8,1 uur
Onderbouw 1 en 2	6,0 uur
havo/vwo 3	6,0 uur
vmbo bovenbouw	11,2 uur
havo bovenbouw	10,4 uur
vwo bovenbouw	8,7 uur
Totaal	8,4 uur

Naarmate scholieren ouder worden, besteden zij meer tijd aan een bijbaantje. Meisjes werken ongeveer evenveel uren als jongens.

Het totale gemiddelde aantal uren is nu 8,4 uur per week. Dat was de vorige keer 7,1 uur. Vmbo-ers werken gemiddeld de meeste uren, namelijk 11,2 uur per week.

Tabel 3.9 Aantal uren voor baantjes tijdens vakantieweken per gewerkte week (exclusief 0)

12 jaar	16,7 uur
13 jaar	16,0 uur
14 jaar	18,7 uur
15 jaar	21,7 uur
16 jaar	25,6 uur
17 jaar	26,8 uur
18 jaar	30,4 uur
Jongens	23,1 uur
Meisjes	21,4 uur
Onderbouw 1 en 2	17,5 uur
havo/vwo 3	20,9 uur
vmbo bovenbouw	24,0 uur
havo bovenbouw	25,5 uur
vwo bovenbouw	24,6 uur
Totaal	22,3 uur

* te klein aantal waarnemingen

Ook de hoeveelheid tijd die besteed wordt aan een vakantiebaantje, neemt toe met de leeftijd. Jongens werken iets meer dan meisjes.

4 Uitgaven

In het Scholierenonderzoek is de scholieren gevraagd naar hun bestedingen. Per uitgavenpost hebben de jongeren aangegeven hoeveel ze van hun eigen geld uitgeven per maand of per week. De gemiddelde uitgaven blijken sterk te variëren naar leeftijd, geslacht en schooltype.

4.1 Totale uitgaven

Gemiddeld besteedt een scholier zo'n € 89 per maand. Omgerekend naar alle scholieren in Nederland (ruim 850.000) besteedt deze groep maandelijks 75,6 miljoen euro. Op jaarbasis besteden alle scholieren samen ruim 907 miljoen euro. In 2004 besteedden jongeren meer geld per maand, zo'n € 126 per maand.

Verschillen naar geslacht en leeftijd

Met de leeftijd stijgen zowel de inkomens als logischerwijs ook de uitgaven. In tabel 4.1 staan de gemiddelden naar leeftijd en geslacht.

Tabel 4.1 Gemiddelde uitgaven per maand, naar leeftijd en geslacht (inclusief 0)

	Jongens €	Meisjes €	Totaal €
12 jaar	47	50	49
13 jaar	53	56	54
14 jaar	72	73	72
15 jaar	100	92	96
16 jaar	148	120	134
17 jaar	176	153	165
18 jaar en ouder	345	247	296
Totaal	91	84	89

Meisjes tot en met 14 jaar geven gemiddeld meer uit dan hun mannelijke leeftijdsgenoten. Na hun 14-de geven jongens meer uit dan meisjes.

Verschillen naar schooltype

In de volgende tabel staan de totale uitgaven van de scholieren uitgesplitst naar schooltype.

Tabel 4.2 Gemiddelde uitgaven per maand, naar schooltype (inclusief 0)

	Gemiddeld €
Onderbouw vmbo	59
Onderbouw havo/vwo	74
Bovenbouw vmbo	133
Bovenbouw havo	143
Bovenbouw vwo	124
Totaal	89

Zoals ook uit eerdere onderzoeken bleek, geven havo-scholieren in de bovenbouw meer uit dan scholieren op het vwo. Bovenbouwscholieren op het vmbo geven meer uit dan bovenbouwscholieren op het vwo. Dat is opmerkelijk, omdat vwo-ers in de bovenbouw ouder zijn dan de bovenbouwers in het vmbo.

Onderbouwscholieren besteden minder dan bovenbouwleerlingen. Hier is het leeftijdseffect de belangrijkste oorzaak.

4.2 Bestedingen per uitgavenpost

In tabel 4.3 staan de gemiddelde bedragen die scholieren per maand uitgeven aan een bepaalde uitgavenpost. De tabel bevat de bedragen inclusief de nullen. Dat wil zeggen dat de resultaten van alle scholieren zijn meegenomen, dus ook die van degenen die geen uitgaven hebben aan een bepaalde uitgavenpost.

Tabel 4.3 Gemiddelde uitgaven per maand, naar geslacht (inclusief 0)

	Bedrag (€)		
	Jongen	Meisje	Totaal
Snoep	13	10	11
Fris	7	4	6
Alcohol	13	8	10
Roken	4	3	3
Kleding en schoenen	15	23	19
Cosmetica e.d.	1	6	4
Cd's	2	1	1
DVD's	1	1	1
Hobby's	4	2	3
Cadeaus	4	5	5
Brommer	2	< 1	1
Computer	6	1	3
Tijdschriften	1	2	1
Contributies	1	1	1
Telefoon	6	7	6
Schoolartikelen	1	1	1
Drugs	1	< 1	1
Reiskosten	1	2	1
Gokken	< 1	< 1	< 1
Verzekeringen	1	< 1	< 1
Goede doelen	1	1	1
Uitgaan (geen consumpties)	3	4	3
Overig	3	3	3
Totaal	91	84	89

Gemiddeld wordt het meeste geld uitgegeven aan kleding en schoenen: zo'n € 19 per maand. In dit bedrag zijn ook de gegevens verwerkt van scholieren die geen uitgaven aan kleding en schoenen hebben. Vervolgens wordt er het meest uitgegeven aan snoep en alcohol. Daarop volgen de gemiddelde uitgaven aan de mobiele telefoon.

Verschillen naar geslacht

Tabel 4.4 laat de gemiddelde uitgaven per uitgavenpost naar geslacht zien. De resultaten van de scholieren die geen uitgaven hebben aan bepaalde uitgavenposten, worden buiten beschouwing gelaten.

Tabel 4.4 Gemiddelde uitgaven per maand, naar geslacht (exclusief 0)

	Bedrag (€)			Percentage (%)		
	Jongen	Meisje	Totaal	Jongen	Meisje	Totaal
Snoep	17	14	16	74	70	72
Fris	14	13	13	53	32	42
Alcohol	52	36	45	25	21	23
Roken	57	44	51	7	6	7
Kleding en schoenen	45	41	42	34	56	46
Cosmetica e.d.	12	10	10	12	61	37
Cd's	12	10	11	13	12	13
DVD's	9	7	8	16	16	16
Hobby's	16	12	14	28	21	24
Cadeaus	9	8	8	48	68	58
Brommer	31	22	28	6	2	4
Computer	20	14	19	31	5	18
Tijdschriften	6	5	5	14	39	27
Contributies	14	10	12	7	5	6
Telefoon	12	12	12	50	57	54
Schoolartikelen	8	8	8	8	15	11
Drugs	23	16	21	5	2	3
Reiskosten	13	11	12	9	15	11
Gokken	12	9	11	3	1	2
Verzekeringen	23	22	22	3	2	2
Goede doelen	7	6	6	9	9	9
Uitgaan (geen consumpties)	10	9	10	33	41	37
Overig	22	16	19	16	18	17

Aan alle posten geven jongens meer of net zoveel uit als meisjes. Het gaat hier om de bedragen van de scholieren die daadwerkelijk geld uitgeven aan deze post. Er zijn nogal wat posten waaraan beduidend meer jongens dan meisjes geld besteden. Zo zijn de volgende uitgaven bij jongens duidelijk populairder: fris, hobby's, brommer en computers. Meer meisjes dan jongens kiezen voor kleding/schoenen, cosmetica, cadeaus, tijdschriften, telefoon, schoolartikelen en uitgaan.

In dit Scholierenonderzoek geven minder scholieren zelf geld uit aan bepaalde uitgavenposten dan in het vorige Scholierenonderzoek. Een verklaring kan zijn dat minder scholieren geld uitgeven aan een bepaalde uitgavenpost, maar het blijkt ook dat ouders bij bepaalde uitgavenposten vaker bijspringen. Wie wat betaalt, is alleen bekend van de posten kleding, uitgaven aan contributies, schoolmateriaal, vakantie, mobiele telefoon en uitgaan. Bij deze uitgavenposten hebben meer scholieren aangegeven dat hun ouders alles betalen dan in het vorige onderzoek. De uitgaven aan kleding en schoenen is wel een uitschieter. Dit wordt in tabel 4.5 duidelijk.

Eén op de drie scholieren heeft in 2004-2005 aangegeven dat ouders alle kleding betalen. In 2006-2007 ligt dat percentage op 57%.

Tabel 4.5 Wie betaalt wat?

Kleding 2004-2005	12 t/m 14 (%)	15 t/m 16 (%)	17 jaar en ouder (%)	Totaal (%)
Ik betaal alles	11	23	35	22
Ik en mijn ouders betalen	40	48	49	45
Mijn ouders betalen alles	49	29	16	33
Kleding 2006-2007				
Ik betaal alles	9	19	15	15
Ik en mijn ouders betalen	24	34	37	28
Mijn ouders betalen alles	67	47	29	57

Verschillen naar leeftijd

Met de leeftijd verandert het uitgavenpatroon van scholieren. Alleen de uitgaven aan cosmetica, cd's, dvd's, cadeaus, computer, tijdschriften, goede doelen en uitgaan blijven ongeveer gelijk. De gemiddelde uitgaven aan een brommer neemt af bij 17 t/m 18 jarigen. De rest van de uitgaven neemt toe naarmate de scholier ouder wordt.

Tabel 4.6 Gemiddelde uitgaven per maand, naar leeftijdscategorie (exclusief 0)

	Bedrag (€)			Percentage (%)		
	12 t/m 14	15 t/m 16	17 t/m 18	12 t/m 14	15 t/m 16	17 t/m 18
Snoep	12	19	25	70	74	78
Fris	12	14	21	38	46	50
Alcohol	31	43	61	8	39	61
Roken	40	51	67	3	10	19
Kleding en schoenen	37	44	54	36	56	72
Cosmetica e.d.	9	10	12	33	42	49
Cd's	11	11	11	12	13	15
DVD's	8	7	9	12	19	27
Hobby's	13	14	20	20	28	37
Cadeaus	7	9	12	54	62	76
Brommer	*	36	25	1	7	11
Computer	19	19	21	20	15	15
Tijdschriften	5	5	6	27	26	27
Contributies	11	13	14	5	7	12
Telefoon	11	13	17	47	61	71
Schoolartikelen	8	6	12	10	12	16
Drugs	*	20	*	2	5	7
Reiskosten	11	11	15	6	16	33
Gokken	*	*	*	2	2	2
Verzekeringen	*	16	*	< 1	3	8
Goede doelen	6	6	7	9	8	15
Uitgaan (geen consumpties)	8	10	11	31	44	54
Overig	13	21	50	17	17	19

* minder dan 50 waarnemingen

Het bedrag dat een leerling uitgeeft aan een uitgavenpost neemt met de leeftijd vooral toe bij alcohol, roken en kleding. Als je kijkt naar het percentage scholieren dat daadwerkelijk aan

een bepaalde uitgavenposten uitgeeft, is de grootste toename met de leeftijd te zien bij alcohol en kleding en schoenen.

5 Sparen en beleggen

Een deel van het Nibud Scholierenonderzoek gaat over sparen en beleggen. Het Nibud vindt het belangrijk dat jongeren al vroeg leren te sparen. Door te sparen leren jongeren reserveren voor uitgaven die ze niet direct kunnen doen of voor onvoorziene uitgaven.

5.1 Sparen

Van alle scholieren zegt 78 procent zelf te sparen. Het gaat hier om sparen op een bankrekening waar je zelf aan mag komen, maar ook op een bankrekening waar je niet zelf aan mag komen en/of thuis sparen in een spaarpot.

Tabel 5.1 Percentage scholieren dat spaart

Ik spaar zelf	78
Anderen sparen	69
Ik spaar niet en anderen ook niet	6

Dit jaar is op een andere manier gevraagd of anderen ook sparen voor scholieren. Op deze vraag heeft bijna driekwart van de scholieren aangegeven dat anderen ook voor hen sparen. Er is een verschil naar leeftijd. Er wordt vooral gespaard voor de jongere scholier. Zo heeft 73 procent van de 12-jarigen aangegeven dat anderen voor hen sparen tegen 45 procent van de scholieren van 18 jaar en ouder.

Jonge scholieren van 12 en 13 jaar zeggen vaker zelf te sparen dan de oudere scholieren. Zo spaart 80 procent van de 12-jarigen tegen 75 procent van de 18-jarigen en ouder. Er is geen verschil naar geslacht.

Uit tabel 5.2 blijkt dat scholieren in de bovenbouw van het vmbo het minst zelf sparen in vergelijking met de andere scholieren. Ook wordt er voor hen het minst vaak gespaard.

Tabel 5.2 Percentage scholieren dat spaart, naar schooltype

	Onderbouw 1 en 2	Havo en vwo 3	Bovenbouw vmbo	Havo 4 en 5	Vwo 4, 5 en 6
Ik spaar zelf	79	77	68	76	78
Anderen sparen	71	71	60	67	69
Ik spaar niet en anderen ook niet	11	8	11	9	6

5.2 Spaarwijzen

Sparen kan op verschillende manieren. In het onderzoek is aan de jongeren gevraagd op welke manieren ze sparen. Het was mogelijk om meerdere antwoorden te geven. In tabel 5.3 worden de verschillende mogelijkheden gepresenteerd.

Tabel 5.3 Spaarwijzen

Manier van sparen	%
Thuis sparen	31
Sparen op een bank- of girorekening; kan zelf over saldo beschikken	60
Sparen op een bank- of girorekening; kan <u>niet</u> over saldo beschikken	35
Ouders sparen voor scholier	53
Anderen (bijvoorbeeld grootouders) sparen voor scholier	14
Beleggen in aandelen (fondsen)	6

Thuis sparen

Bijna eenderde van de scholieren spaart thuis. Meer jongere scholieren dan oudere scholieren sparen thuis. Bijna de helft (45 procent) van de 12-jarigen heeft een gevulde spaarpot thuis tegen 15 procent van de 18-jarigen en ouder.

Sparen op een bank- of girorekening

Zo'n 60 procent van de scholieren spaart op een bank- of girorekening waar ze zelf aan mogen komen. Jongens doen dat vaker dan meisjes, namelijk 63 procent tegen 55 procent. Sparen op een bankrekening waar de scholier zelf niet aan mag komen, gebeurt minder vaak bij de oudere scholieren.

Bovenbouwscholieren op de havo en op het vwo sparen vaker op een bank- of girorekening waar ze zelf aan mogen komen, dan bovenbouwscholieren op het vmbo. Dat komt ook doordat de bovenbouwscholieren op het vmbo jonger zijn dan die op de havo en het vwo.

Ouders sparen voor kind

Meer dan de helft van scholieren heeft aangegeven dat hun ouders geld voor hun sparen. In 2004 was dat nog ruim één op de drie ouders. Opmerkelijk is dat meer ouders voor dochters sparen dan voor zonen. Ongeveer 56 procent van de meisjes geeft aan dat de ouders voor hen sparen tegen 50 procent van de jongens.

Er is ook een verschil naar schooltype. Ouders van bovenbouwscholieren op het vwo, sparen vaker voor hun kinderen dan de ouders van bovenbouwscholieren op het vmbo.

Ongeveer 6 procent van de scholieren spaart niet zelf, terwijl er ook niet voor hen wordt gespaard. In het Nibud Scholierenonderzoek 2004-2005 gold dat voor 9 procent van de scholieren.

Gemiddeld sparen scholieren € 24 per maand. In tabel 5.4 staan de gemiddelde spaarbedragen per maand van alle scholieren naar leeftijd.

Tabel 5.4 Gemiddeld spaarbedrag per maand (inclusief 0)

	Bedrag (€)
12 jaar	17
13 jaar	18
14 jaar	21
15 jaar	28
16 jaar	31
17 jaar	39
18 jaar en ouder	66
Totaal	24

Scholieren die zelf sparen, zetten gemiddeld € 32 per maand opzij. De scholieren die zelf niet sparen, zijn in dat geval niet meegenomen.

Jongens die sparen, sparen gemiddeld € 38 per maand. De meisjes zetten per maand € 27 opzij. De spaarbedragen variëren per leeftijd. Een 12-jarige spaart gemiddeld € 21 per maand; de 18-jarigen en ouder € 87 per maand.

Scholieren in de onderbouw sparen gemiddeld ongeveer € 18 per maand. In de bovenbouw ligt het spaarbedrag rond de € 30 per maand.

In vergelijking met 2004-2005 sparen de scholieren iets minder per maand. Toen spaarden scholieren gemiddeld € 34 per maand tegen € 32 per maand nu.

5.3 Spaardoelen

Er is ook aan de scholieren gevraagd waarvoor ze sparen. Ze konden hierbij meerdere antwoorden geven. In tabel 5.5 staan de diverse spaardoelen naar geslacht.

Tabel 5.5 Spaardoelen, naar geslacht

	Jongens	Meisjes	Totaal
	%	%	%
Achter de hand	55	60	58
Speciaal doel	41	35	38
Geen vaste reden, houd geld over	30	31	31
Voor studie	34	43	39
Ouders willen het	9	10	10
Andere reden	9	9	9
Bedrijfsovername	2	1	1

De meeste jongeren sparen om iets achter de hand te hebben. Meisjes sparen vaker om iets achter de hand te houden en voor de studie dan jongens. Jongens daarentegen sparen weer vaker voor een speciaal doel. Ook legt bijna één op de drie scholieren geld opzij omdat hij of zij gewoon geld overhoudt. Dit hebben evenveel jongens als meisjes gezegd.

Bovenbouwers sparen vaker voor een speciaal doel dan onderbouwers. Een derde van de scholieren in de onderbouw spaart voor een speciaal doel, tegen bijvoorbeeld 48 procent van de vmbo-ers in de bovenbouw. Om later iets achter de hand te hebben wordt het vaakst gedaan door bovenbouwers op het vwo, namelijk 70 procent tegen 60 procent van de bovenbouw vmbo-ers. Ook sparen vwo-ers in de bovenbouw vaker voor hun studie dan bovenbouwers op het vmbo, namelijk 47 procent tegen 22 procent.

Zo'n 9 procent van de scholieren heeft ingevuld geld opzij te leggen om een andere reden. Het grootste deel van deze groep spaart omdat ze op elk moment wat wil kunnen kopen; daarop volgt het sparen voor later.

5.4 Beleggen

Slechts 6 procent van de scholieren belegt geld. Jongens zijn hier meer mee bezig dan meisjes: zo'n 7 procent van de jongens tegen 4 procent van de meisjes. Er zijn geen verschillen naar schooltype.

6 Lenen en schulden

Uit het Nibud Scholierenonderzoek 2004-2005 bleek dat bijna 22 procent van de jongeren in de leeftijdscategorie van 12 tot en met 18 jaar geld leende. Ook in dit onderzoek is weer gevraagd naar lenen en schulden. Gekeken is naar de volgende vormen van financiële achterstanden: lenen, rood staan, kopen op afbetaling en openstaande rekeningen.

Tabel 6.1 Vormen van schulden

	%
Leent nu geld	21
Rood staan	1
Kopen op afbetaling	7
Openstaande rekeningen	3

In dit onderzoek zijn twee vragen gesteld over lenen. De eerste was: 'Leen je nu geld?' Daarop heeft 21 procent van de scholieren bevestigend geantwoord. De tweede vraag was: 'Leen je wel eens geld?' Ongeveer de helft (45 procent) van de scholieren leent wel eens geld van anderen. Maar wat vinden scholieren eigenlijk van lenen? Uit tabel 6.2 blijkt dat bijna de helft van de scholieren lenen geen probleem vindt voor kleine uitgaven, maar 46 procent van de scholieren heeft aangegeven lenen niks te vinden.

Tabel 6.2 Wat vind je van geld lenen?

	Jongen	Meisje	Totaal
Is noodzakelijk voor mij	2	2	2
Is best handig	9	5	7
Voor kleine uitgaven geen probleem	41	49	45
Is niks voor mij	48	44	46

Meisjes vinden lenen voor kleine uitgaven minder vaak probleem dan jongens, namelijk 49 procent van de meisjes tegen 41 procent van de jongens.

Er is ook gekeken naar wat de scholieren die wel eens geld lenen, zelf van lenen vinden.

Tabel 6.3 Wat vind je van geld lenen?

	Jongen	Meisje	Totaal
Is noodzakelijk voor mij	3	3	3
Is best handig	13	7	10
Voor kleine uitgaven geen probleem	65	74	70
Is niks voor mij	19	16	18

Opmerkelijk is dat 18 procent van de scholieren die wel eens geld lenen, lenen zelf niks vindt. Bijna driekwart van de meisjes die wel eens lenen, vindt lenen geen probleem, tegen 65 procent van de jongens. Meer jongens dan meisjes vinden lenen best handig, namelijk 13 procent van de jongens tegen 7 procent van de meisjes.

In de volgende paragraaf wordt uitgebreider ingegaan op lenen. In paragraaf 6.2 komen de andere vormen van schulden aan bod namelijk rood staan, kopen op afbetaling en openstaande rekeningen.

6.1 Lenen

Jongeren kunnen vanaf hun 18-de jaar officieel bij banken lenen. In dit onderzoek bestaat lenen vooral uit lenen bij familie en vrienden. Omdat scholieren van 18 jaar en ouder ook zijn meegenomen, wordt er ook aandacht besteed aan lenen bij formele instanties, zoals banken en de IB-Groep.

In tabel 6.4 staan de percentages scholieren die wel eens geld lenen per schooltype. Er zijn geen grote verschillen naar schooltype. Scholieren in havo/vwo 3 lenen het vaakst.

Tabel 6.4 Lenen naar schooltype

Schooltype	%
Onderbouw 1 en 2	46
havo/vwo 3	50
Bovenbouw vmbo	43
Bovenbouw havo	46
Bovenbouw vwo	43

Opvallend is dat lenen onder jongere scholieren vaker voorkomt dan onder oudere scholieren. Dit komt waarschijnlijk doordat jongere scholieren minder vaker bijbaantjes hebben en dus minder te besteden hebben.

Gemiddeld hebben scholieren die nu lenen € 37 geleend. Omdat de verschillen tussen de leenbedragen groot zijn, is het in dit geval verstandig om ook naar de mediaan te kijken. Dit is de middelste waarneming. De mediaan is € 5. Dat wil zeggen dat de helft van de scholieren die lenen, minder dan € 5 leent. Als er geleend wordt, gaat het voornamelijk om kleine bedragen. Het gemiddelde en de mediaan staan per schooltype in tabel 6.5.

Tabel 6.5 Het gemiddelde en de mediaan van het leenbedrag (exclusief 0)

	Gemiddelde €	Mediaan €
Onderbouw 1 en 2	35	5
havo/vwo 3	26	5
Bovenbouw vmbo	61	10
Bovenbouw havo	26	10
Bovenbouw vwo	39	5

Van alle scholieren die lenen, hebben vmbo-ers gemiddeld het meeste geld geleend. Dat is wel opmerkelijk, omdat vmbo-ers gemiddeld jonger zijn dan bovenbouwscholieren op de havo en het vwo.

Tabel 6.6 Bij wie lenen scholieren geld?

	%
Bij ouders	36
Bij overige familie	9
Bij vrienden	69
Bij banken	4
Bij IB-Groep	4
Bij anderen	5
Bij een winkel of postorderbedrijf	4

Tabel 6.6 laat zien bij wie scholieren lenen. Als scholieren geld lenen, doen ze dat het vaakst bij hun vrienden en vervolgens bij hun ouders. Maar hoeveel lenen jongeren bij hun vrienden en ouders? Jongeren lenen minder vaak bij hun ouders dan bij hun vrienden, maar als ze lenen bij hun ouders lenen ze wel meer. Scholieren die lenen van hun ouders, lenen gemiddeld € 32. Het gemiddelde leenbedrag bij vrienden ligt veel lager, namelijk € 7.

Lenen bij formele instanties zoals bij banken, de IB-Groep of bij een winkel komt weinig voor onder scholieren.

Tabel 6.7 Zaken waarvoor scholieren lenen, meerdere antwoorden mogelijk

	%
Kleding	9
Mobiele telefoon	5
Brommer	1
Vakantie	2
Eten/drinken (bv op school)	71
Kleine dingen (in de stad bv)	43
Studie	1
Anders	16

Tabel 6.7 laat zien waarvoor scholieren lenen. De resultaten gelden voor de scholieren die daadwerkelijk geld lenen. Het meestgenoemde doel is eten en drinken. Dat geldt voor bijna driekwart van de scholieren die wel eens leent. Vervolgens lenen scholieren voor kleine dingen (bijvoorbeeld in de stad). Dit doen meisjes vaker dan jongens. Zo leent 52 procent van de meisjes geld voor kleine dingen, tegen 33 procent van de jongens.

6.2 Andere vormen van schulden

Om een beter inzicht te krijgen in het leengedrag van jongeren, is niet alleen gevraagd of scholieren lenen. Ook rood staan, kopen op afbetaling en openstaande rekeningen zijn aan bod gekomen. Deze zaken spelen bij scholieren geen grote rol, maar om problemen in de toekomst te voorkomen, is het belangrijk om hier vroegtijdig inzicht in te hebben.

Tabel 6.8 Vormen van schulden

	%
Rood staan	1
Kopen op afbetaling	7
Openstaande rekeningen	3

Rood staan

Het percentage scholieren dat rood staat, is bijna nul. Jongeren onder de 18 jaar mogen maar bij weinig banken rood staan. Zodra scholieren 18 jaar worden, hebben ze die mogelijkheid wel. Vaak kunnen ze dan automatisch rood staan zonder dat ze extra kredietruimte hebben aangevraagd.

Kopen op afbetaling

Jongeren onder de 18 jaar mogen niet op afbetaling kopen zonder toestemming van hun ouders. Scholieren die hebben aangegeven iets gekocht te hebben op afbetaling, kunnen dat zelf hebben gedaan (als ze 18 jaar of ouder zijn) of met toestemming van hun ouders. Een andere mogelijkheid is dat ze geld hebben geleend bij hun ouders dat ze nog moeten afbetalen. Ongeveer 7 procent van de scholieren heeft iets gekocht op afbetaling, wat hij of zij nu nog moet afbetalen. Scholieren die iets op afbetaling hebben gekocht, hebben gemiddeld een schuld van € 139 (mediaan € 20).

Openstaande rekeningen

Zo'n 3 procent van de scholieren heeft een openstaande rekening. Het gemiddelde bedrag dat openstaat, is € 158 (mediaan € 38).

6.3 Geld te kort

Uit de vorige paragraaf blijkt dat bijna de helft van de jongeren wel eens geld leent. Ook is gevraagd of scholieren uitkomen met hun geld. Ongeveer één op de tien scholieren komt vaak geld te kort; 40 procent komt af en toe geld te kort.

Meisjes hebben meer moeite om de uitgaven aan te passen aan de inkomsten. Meisjes komen vaker soms geld te kort dan jongens, namelijk 42 procent tegen 38 procent. Er is geen verschil naar leeftijd.

In tabel 6.9 staat wat scholieren doen om hun tekort op te lossen. Er konden meerdere antwoorden worden gegeven op deze vraag. Tweederde van de scholieren past hun uitgaven aan aan hun inkomsten. Geld lenen om het tekort aan te vullen, komt ook veel voor: zo'n 44 procent van de scholieren doet dat.

Tabel 6.10 Wat doe je als je geld te kort komt?

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Uitgaven aanpassen	62	70	66
Geld lenen	43	45	44
Geld van spaarrekening halen	18	18	18
Rood staan bij de bank	2	1	2
Rekening niet betalen	1	1	1
Op afbetaling kopen	4	1	2

Uit het vorige Nibud Scholierenonderzoek bleek dat ouders hun kinderen vaak geld geven als ze geld te kort komen. Ook in dit Scholierenonderzoek komt dat naar voren. Slechts 8 procent van de ouders geeft hun kind nooit extra geld als hij geld te kort komt.

Tabel 6.11 Scholieren die geld aan ouders vragen omdat ze geld tekort komen, naar geslacht

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Ja, maar ik krijg het nooit	8	8	8
Ja en ik krijg het dan ook	9	9	9
Ja en af en toe geven ze het ook	35	39	37
Nee, ik kom nooit geld tekort	48	43	45

Meer jongens dan meisjes komen nooit geld te kort. Tabel 6.11 laat zien dat 48 procent van de jongens nooit geld te kort komt, tegen 43 procent van de meisjes.

Tabel 6.12 Scholieren die geld aan ouders vragen omdat ze geld tekortkomen, naar schooltype

	Onderbouw 1 en 2	havo/vwo 3	VMBO bovenbouw	havo bovenbouw	vwo bovenbouw
	%	%	%	%	%
Ja, maar ik krijg het nooit	10	8	6	6	6
Ja, en ik krijg het dan ook	8	8	14	12	9
Ja, en af en toe geven ze het ook	39	34	43	38	30
Nee, kom nooit geld tekort	43	50	38	44	56

Vmbo-ers in de bovenbouw krijgen vaker dan andere scholieren geld te krijgen van hun ouders als zij erom vragen. Ook komen ze vaker geld te kort dan de andere scholieren.

7 Omgaan met geld

In de vorige hoofdstukken zijn de inkomsten, uitgaven, baantjes, en het spaar- en leengedrag aan de orde gekomen. Dit hoofdstuk gaat over de manier waarop scholieren zelf vinden dat ze met geld omgaan en wat ze lastig vinden aan hun eigen geldzaken.

In tabel 7.1 staan de resultaten op de vraag: 'Vind je dat je goed met geld omgaat?'.

Tabel 7.1 Vind je dat je goed met geld omgaat?

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Goed	57	55	56
Gaat wel	36	40	38
Slecht	6	5	6

Het merendeel, zo'n 56 procent vindt dat hij goed met geld om kan gaan. Toch zijn er zaken die jongeren lastig vinden aan geld. In tabel 7.2 staan de resultaten. Er konden meerdere antwoorden gegeven worden.

Tabel 7.2 Wat vind je lastig als het om geld gaat?

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Uitkomen met mijn geld	19	25	22
Alles op tijd betalen	4	3	3
Overzicht houden over mijn geldzaken	18	23	21
Niet laten verleiden door commercie	23	28	26
Prijsbewust zijn	25	30	28
Ik vind het best moeilijk om mijn eigen geld uit te geven	19	19	19
Niets lastig	35	27	31

Scholieren vinden het vooral lastig om prijsbewust te zijn en om zich niet door commercie laten verleiden. In beide gevallen noemen meisjes dit vaker dan jongens. 'Alles op tijd betalen' vinden scholieren het minst lastig. Dit kan komen doordat scholieren nog niet veel rekeningen krijgen die ze op tijd moeten betalen.

Tabel 7.3 Wat voor geldtype ben jij?

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Wat ik heb, geef ik direct uit	21	22	21
Ik denk goed na voordat ik geld uitgeef	55	61	59
Als ik iets wil en ik heb geen geld dan leen ik het	4	4	4
Ik vind het best moeilijk om geld uit te geven, ik spaar liever	14	21	17

In tabel 7.3 staat wat voor geldtype scholieren zichzelf vinden. Van de scholieren denkt 59 procent goed na voordat ze hun geld uitgeven. Eén op de vijf scholieren geeft alles direct uit wat er binnenkomt, en 4 procent leent geld als ze iets willen hebben waarvoor ze geen geld hebben.

Jonge scholieren van 12 en 13 jaar vinden het vaker moeilijk om geld uit te geven dan oudere scholieren. Bijna een kwart van de 12-jarigen vindt het moeilijk om geld uit te geven, tegen 10 procent van de 17-jarigen. Naarmate scholieren ouder worden, gaat geld uitgeven hen dus gemakkelijker af.

In tabel 7.4 staat waar scholieren informatie zoeken over geld. Er konden meerdere antwoorden worden gegeven.

Tabel 7.4 Waar zoek je informatie als je iets wilt weten over geldzaken?

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
School	12	10	11
Ouders	66	72	69
Vrienden	20	23	21
Internet	51	54	53

Als scholieren meer willen weten over geldzaken, vraagt 69 procent hulp aan hun ouders. Ook het internet is vaak genoemd als informatiebron. School en vrienden worden minder geraadpleegd door scholieren.

Meisjes vragen vaker informatie aan hun ouders dan jongens, namelijk 72 procent tegen 66 procent. Dit geldt ook voor informatie vragen aan vrienden.

Scholieren in de leeftijdscategorie van 16 jaar en ouder raadplegen vaker het internet dan jongere scholieren. Bijna tweederde (64 procent) van de 18-jarigen en ouder noemt internet als informatiebron tegen 48 procent van de 12-jarigen.

Om de informatie van het Nibud aan jongeren goed aan te laten sluiten aan de behoeften van jongeren, is ook gevraagd over welke financiële zaken scholieren meer willen weten. Er konden meerdere antwoorden gegeven worden.

Tabel 7.5 Van welke financiële zaken wil je meer weten?

	Jongen	Meisje	Totaal
	%	%	%
Internetbankieren	23	14	18
Verzekeringen	14	11	12
Uitkomen met je geld	18	23	21
Kosten zelfstandig wonen	19	23	21
Inkomsten	22	20	21
Belastingen	20	16	18
Administratie op orde houden	15	13	14
Lenen en sparen	18	17	18
Geen	48	47	47

Ongeveer de helft van de scholieren hoeft niet meer te weten over financiële zaken. De andere helft van de scholieren wil wel graag meer informatie over een of meerdere onderwerpen.

De meest genoemde onderwerpen zijn:

- Uitkomen met je geld
- Kosten zelfstandig wonen
- Inkomsten
- Internetbankieren
- Belastingen
- Lenen en sparen

Jongens willen vaker wat weten over internetbankieren, verzekeringen, inkomsten en belastingen dan meisjes. Meisjes daarentegen willen vaker wat weten over uitkomen met geld en de kosten van het zelfstandig wonen.

Scholieren van 16 jaar en ouder willen informatie over de kosten van zelfstandig wonen.

Deze groep wil ook graag meer weten over het onderwerp belasting. Zo wil een kwart van de 17-jarigen meer weten over belastingen tegen 16 procent van de 12-jarigen.

8 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de conclusies besproken. Van elk hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten belicht.

Doelstelling

Het doel van deze rapportage is het in kaart brengen van het financiële gedrag van scholieren die het voortgezet onderwijs volgen (van 12 t/m 18 jaar en ouder). Het betreft scholieren in het vmbo, de havo of het vwo.

Inkomsten

Het inkomen van de scholier bedraagt gemiddeld € 109 per maand. Scholieren ontvangen hun inkomsten uit verschillende bronnen zoals: geld van ouders, uit baantjes, uit vakantiewerk en tegemoetkoming schoolkosten. In 2004-2005 lag het gemiddelde inkomen hoger. Het lagere inkomen wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere inkomsten uit een baantje (vooral die tijdens schoolweken). Vooral bij de jongere scholieren is dat verschil met het vorige onderzoek te zien.

Jongens hebben net als in het vorige onderzoek meer te besteden dan meisjes. Het gemiddelde inkomen van jongens is € 117 en van meisjes € 103 per maand. De jongens hebben in vergelijking met meisjes meer inkomen uit baantjes. Daarentegen krijgen meisjes iets meer geld van hun ouders. Net als in voorgaande onderzoeken is gebleken dat bijna alle scholieren geld krijgen van hun ouders (93%). Dat is meestal in de vorm van zakgeld. Eenderde van de scholieren krijgt kledinggeld. Meisjes krijgen dit vaker dan jongens.

Baantjes

Meer dan eenderde van de scholieren (36 procent) heeft een bijbaantje tijdens de schoolweken en een kwart van de scholieren verdient geld tijdens de vakanties. Scholieren hebben minder vaak een bijbaantje tijdens de schoolweken dan twee jaar geleden. In 2004/2005 had namelijk 44 procent van de scholieren een bijbaantje.

Het zijn vooral de jongere scholieren die minder vaak een bijbaantje hebben. Wellicht is het voor deze groep (tussen de 12 en 14 jaar) tegenwoordig moeilijker een baantje te krijgen. Anderzijds kunnen ze door drukker werkzaamheden voor school minder tijd hebben voor een baantje.

Als scholieren een bijbaantje hebben (tijdens de schoolweken) zijn de meest voorkomende baantjes: een krantenwijk, werken in een winkel/supermarkt, oppassen en werken in de horeca. Als een scholier werkt, is het aantal uur dat hij of zij werkt ten opzichte van twee jaar geleden, wel gestegen. Werkten scholieren in 2004/2005 7,1 uur per week, nu is dat gemiddeld 8,4 uur per week.

Meisjes en jongens werken ongeveer hetzelfde aantal uren per week (resp 8,1 en 8,6 uur per week).

Het aantal scholieren dat een vakantiebaantje heeft, is ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van twee jaar geleden.

Als scholieren een vakantiebaantje hebben, werken ze gemiddeld 22 uur per week.

Uitgaven in balans

Gemiddeld geeft een scholier € 89 per maand uit. In 2004/2005 gaf een scholier gemiddeld € 126 uit. De gemiddelde uitgaven zijn aanzienlijk gedaald. Scholieren zijn minder gaan uitgeven. Ook zijn de inkomsten en uitgaven van de scholieren in balans, iets wat in het vorige onderzoek niet het geval was. Toen waren de uitgaven hoger dan de eigen inkomsten.

De meeste scholieren passen hun uitgaven nu beter aan op hun inkomen aan. Dit kan komen doordat er de laatste jaren meer aandacht is gegeven aan omgaan met geld onder jongeren.

Gemiddeld wordt het meest uitgegeven aan kleding en schoenen. Daarna volgen de uitgaven aan snoep, alcohol en de mobiele telefoon.

Jongens besteden hun geld anders dan meisjes. Zo zijn de volgende uitgaven bij jongens duidelijk populairder: fris, hobby's, de brommer en computers. Meer meisjes dan jongens kiezen voor kleding/schoenen, cosmetica, cadeaus, tijdschriften, telefoon, schoolartikelen en uitgaan.

Met de leeftijd van de scholier, stijgen bijna alle uitgaven. Vooral de uitgaven aan alcohol en kleding en schoenen.

Meer uitgaven betaald door ouders

In dit onderzoek is ook zichtbaar geworden dat ouders meer uitgaven betalen voor hun kinderen dan in 2004-2005. Dit geldt vooral voor kleding en de mobiele telefoon, die veel ouders vaak helemaal betalen. Dit in tegenstelling tot het vorige Scholierenonderzoek, toen scholieren en ouders vaker elk een deel betaalden. Scholieren hoeven hun eigen geld dus niet meer aan te spreken voor deze posten. Ze zijn daardoor zelf minder verantwoordelijk voor hun totale uitgaven en leren deze minder goed in balans te houden/krijgen.

Sparen

Meer dan driekwart van de scholieren zet geld opzij, namelijk 78 procent. In vergelijking met 2004-2005 is dat percentage gelijk gebleven. Jonge scholieren sparen vaker dan oudere scholieren. Als scholieren sparen, sparen ze gemiddeld € 32. In 2004-2005 was het gemiddelde spaarbedrag € 34. De meeste scholieren sparen omdat ze iets achter de hand willen hebben. Daarna volgt sparen voor de studie en voor een speciaal doel. Sparen voor de studie is aanzienlijk gestegen. Twee jaar geleden spaarden 13 procent van de scholieren voor hun studie, nu spaart 39 procent van de scholieren daarvoor.

Beleggen is niet populair onder jongeren. Zo'n 6 procent van de scholieren belegt geld.

Lenen

Uit dit onderzoek is gebleken dat bijna de helft van de scholieren wel eens geld leent. Lenen wordt het meest gedaan voor kleine uitgaven voor eten en drinken en voor kleine dingen in de stad. Dat blijkt ook uit de mediaan, die € 5 is. De mediaan is de middelste waarneming en omdat er veel variatie zit in de leenbedragen is het verstandig om naar de mediaan te kijken. Van alle scholieren zegt 45% lenen geen probleem te vinden voor kleine uitgaven. Zo'n 46% van de scholieren vindt lenen maar niks.

Er is ook gevraagd wat scholieren doen als ze geld te kort komen. Er konden meerdere antwoorden gegeven worden. Tweederde van de scholieren zegt hun uitgaven aan te passen aan hun inkomen. Daarentegen zegt bijna de helft (44 procent) ook geld te lenen als ze te kort komen. Ook zegt één op de vijf geld van hun spaarrekening te halen.

Veel ouders springen bij als hun kind geld te kort komt. Meer dan eenderde van de ouders geeft af en toe geld en 9 procent geeft altijd geld als hun kind geld vraagt of nodig heeft.

